

Tartalom

I. Tézisek	1
II. Summary	4
III. Bevezetés	6
IV. Előzmények	9
Ábrázolások, Okleveles említések, dokumentumok a reformáció századáiig	
V. Orgonaépítés 1670–1840 között	24
<i>Erdély</i> : Nagyszeben — Johannes Vest; Berethalom — Georgius Wachsmann; Segesvár és környéke — Johannes Baumgarten; Nagyszeben — Johannes Hahn; Brassó — Johannes Prause, Andreas Eitel; Berethalom — Samuel Josef Maetz; Brassó — Carl August Buchholz	
<i>Bánság—Partium</i> : Temesvár — Johann Hencke; Nagyvárad — Johann Friedrich Ferstl; Szatmárnémeti — Karl Klöckner	
VI. Az orgona megjelenése az Erdélyi Református Egyházban	58
Reformátorok az orgonáról: Martin Luther, Huldrych Zwingli, Johannes Calvin (Kálvin) — Az elutasítás Erdélyben — Az éneklőszékek kora — Az orgona elfogadása és a bögözi zsinat következményei — Repertórium: Történeti orgonák a református egyházban — Az unitáriusok első orgonái	
VII. Konkluziók Erdély XVIII. századi orgonaépítészetének vizsgálatából	140
A hangszervándorlás kérdése — Az elterjedés iránya és sorrendje — Művészettörténeti következtetések — Orgonatörténeti konkluziók, további kutatási lehetőségek — Az orgonás műemlékvédelemről — Liturgikai kérdések	
VIII. Irodalom és források	160
IX. Képek jegyzéke	165
X. Erdélyi helységnevek jegyzéke	167

Kovács Andrea

Kovács Andrea a Magyar Tudományos Akadémia — Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Intézetének tudományos munkatársa, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola középiskolai énektanár és karvezető szakján (1986–1992), majd az egyházzene szakon (1993–1998), végül az egyházzenei mesteriskolában (1998–2001) folytatott tanulmányokat.

Egyházzenei mesterdoktori (DLA) vizsgája részeként a szóbeli szigorlatot *Vikárius László*, *Barsi Balázs* és *Tihanyi László* előtt 2002. február 27-én tette le. Témái: I. spanyol reneszánsz zenetörténet; II. a halotti szertartások liturgiája; III. vokális ellenpont.

A vizsga zenei előadói szakaszára mise keretében 2002. október 10-én, csütörtökön este került sor az Avilai Nagy Szent Teréz-templomban. Közreműködtek a Zeneakadémia egyházzenetanszékének hallgatói, valamint a Gödöllői Premontrei Szent Norbert Gimnázium diákjai.

Disszertációját (témavezető: *Komlós Katalin*) 2002. október 1-én a Zeneakadémia Tanácstermében *summa cum laude* minősítéssel védte meg. Opponensei *Török József*, *Kovács Sándor*, a bizottság tagjai *Dobszay László* (elnök), *Vidovszky László* és *Horváth Anikó* voltak.

Tomás Luis da Victoria: *Officium defunctorum* (1605) spanyol gregorián tételekkel

Ad matutinum. *Credo quod Redemptor* — gregorián responzórium; T. L. da Victoria: *Taedet animam meam* — lekcio

In laudibus. *Benedictus*-antifóna; *Canticum Zachariae* — gregorián

Mise. Introitus: T. L. da Victoria: *Requiem aeternam*; *Kyrie*: T. L. da Victoria; graduále: T. L. da Victoria: *Requiem aeternam*; traktus, szekvencia: spanyol gregorián; offertórium: T. L. da Victoria: *Domine Iesu Christe*; *Sanctus*, *Agnus Dei*: T. L. da Victoria; kommúnio: T. L. da Victoria: *Lux aeterna*.

Absolutio super tumulum. T. L. da Victoria: *Versa est in luctum* — motectum; T. L. da Victoria: *Libera me Domine* — responzórium; *Kyrie*: T. L. da Victoria; *Pater noster*, *A porta inferi* — oráció, *In paradísium* — gregorián antifóna.

A halotti mise története a XVII. századig — Tomás Luis da Victoria: *Officium defunctorum*

Az V. Pius pápa által kiadott Missale (1570) megjelenéséig a gregorián és többszólamú halotti misék tételrendje és szövege rendkívül nagy változatoságot mutatott. A temetésre illetve halotti misére történő első utalások (ókeresztény írók) és források (szakramentáriumok) áttekintése után ezért a Tridentinum szövegeit a középkori forrásokban illetve spanyol kéziratokban szereplőkkel vetjük össze.

A 2. fejezet ennek tükrében veszi számba a többszólamú halotti miséket a kezdetektől a XVII. század első évtizedeiig, kísérletet téve a szövegválasztás területi hagyományainak, törvényszerűségeinek felvázolására, és bemutatva a polifón requiemek általános jellegzetességeit közel hetven mű alapján.

Tomás Luis da Victoria életútjának áttekintése után zeneszerzői stílusának vizsgálata következik teljes életműve alapján, összehasonlítva azt Giovanni Pierluigi da Palestrina művészetével. Utolsó darabja, az *Officium defunctorum* keletkezéstörténetének, a dedikációban rejlő vitatott utalásoknak bemutatása után a mű részletes dallami, harmóniai, formai elemzése kap helyet.

Az *Officium defunctorum* előadásának lehetséges módzataihoz nyújtanak kiindulópontot a következő fejezetek, melyek a hangszerjátékosokra vonatkozó korabeli gyakorlatot, valamint a szertartások menetét mutatják be egykorú dokumentumok segítségével. A záró fejezet a darab előadási rekonstrukciója spanyol gregorián tételek felhasználásával.

Tartalom

- I. A halotti mise története 1570-ig 1
 Források — 1. Ókeresztény írók; 2. Egy VII. századi spanyol dokumentum; 3. Szakramentáriumok: Leonianum, Gelasianum, Gregorianum. A halotti mise tételei és szövegei — 1. A Tridentinum szövegei; 2. Szövegváltozatok a középkori forrásokban; 3. A korai spanyol hagyományok.
- II. Polifón halotti misék a kezdetektől a XVII. század első évtizedeiig 31
 Bevezetés. Zeneszerzők és művek. A többszólamú requiemek általános jellemzői — 1. Az ordinarium tételei; 2. A proprium tételei.
- III. Tomás Luis da Victoria (1548–1611) 72
 Család. A kezdetek Avilában. A római időszak. Visszatelepülés Spanyolországba.
- IV. Tomás Luis da Victoria: *Officium defunctorum* 1605
 Tomás Luis da Victoria műveinek általános jellemzői — 1. Dallamvonal és ritmus; 2. Disszonanciák, késleltetések; a) Semiminima-értékű disszonanciák; b) A szinkópa; c) Minima-értékű disszonanciák; d) A késleltetés; 6) A szext hangköz; f) Keresztállás; g) Modalitás és tonalitás. Az *Officium defunctorum* — 1. Keletkezéstörténet; 2. Dedikáció; 3. Elemzés.
- V. Előadási rekonstrukció 154
 Hangszerjátékosok a spanyol templomokban 1400–1600 között. Az előadói gyakorlat kérdései III. Fülöp kápolnijában. Sevilla, 1599: Francisco Guerrero temetése. Tomás Luis da Victoria: *Officium defunctorum* — előadási rekonstrukció.
- VI. Függelék 198
 1. A Tridentinum szövegei és fordításaik. 2. Szövegváltozatok a középkori forrásokban és fordításaik. 3. Középkori halotti misék tételrendje. 4. Tomás Luis da Victoria családfája. 5. Tomás Luis da Victoria műveinek jegyzéke. 6. Giovenale Ancina epigrammája és fordítása.
- VII. Irodalomjegyzék